

Bata Mária

∴ Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
∴ razuzdane@gmail.com

MITIKUS FANTÁZIA BALÁZS ATTILA SZÖVEGVILÁGÁBAN (I.)

Mythical Fantasy in Attila Balázs's Textual World (I)

Balázs Attila műveinek mitikus vonatkozásait vizsgálva a non finito-poétika által létrejövő művek nyitottságára, a befogadás-teremtés összefonódásaira, a sokféleség kulturális identitására térek ki. A mítosz és a mágikus realizmus közös jegyeként a természetfölötti és a valós dichotómiájának megszüntetését, a fikció és a historiográfia egymásba szüremlését vizsgálom, valamint a magánmitológia megteremtésének folyamatait és alakulásait.

Kulcsszavak: Balázs Attila, mitikus fantázia, magánmitológia, nyitott mű, multikulturalitás, heterogenitás, mágikus realizmus, decentralizálás

A TÖREDÉK-LÉT MINT A TELJESSÉG IRÁNTI VÁGY KIFEJEZŐDÉSE

Balázs Attila szövegeinek számos reflexív megjegyzése szerint a töredékeséggel, a befejezhetetlenséggel kell számot vetniük, ugyanakkor a torzó-volt a történetek folyamatosan történő kiegészítését, továbbépítését teszi lehetővé. A szövegek szerkezeti sajátosságaként megjelenő archetipikus alakzatok, a körköröség és a hermaphroditusi jelleg a szöveg befejezhetetlenségének és folyamatos újjáteremtésének olvasataként értelmezhető, valamint az alkotás és a befogadás lezárhatatlanságának ciklikus történéseként. A szövegképződésben maga az alkotás sem különül el élesen a befogadástól, hiszen a reflexív megállapítások szerint a történetek, töredékek, emlék- és imaginatív képek az elbeszélő tudatában sokszor mások képeivel, történeteivel keverednek. A történetek hömpölygő folyóként szedik fel és hagyják el hordalékaikat. Nem az alkotó egyeduralma hatja át művét, sokkal inkább a több forrásból eredő, a mélyben valahol összefüggő és egyként elgondolt emberi emlékezet által tárolt közös kincs. A mű lezárhatatlanságából, nyitottságából eredő dialogicitás (KULCSÁR SZABÓ 2000 : 71) az alkotás-befogadás, a mondás-hallgatás, az Én-Te hagyományos oppozícióit számolja fel. Heidegger szavai szerint „A beszéd (...) önmagánál fogva hallás. Meghallása a nyelvnek, amit beszélünk. Így tehát a beszéd nem egyúttal, hanem mindenekelőtt hallás.” (HEIDEGGER 1994 : 237–8)

A *Világ, én ma felébredtem!* elbeszéléseiben számos önreflexív megszólalással találkozhatunk. „Ezek nem kerek történetek, inkább olyan tojás alakúak” (BALÁZS 1982 : 43) – hangzik az egyik szerkezet-meghatározás. A tojásforma a körtől két lényeges tulajdonságban különbözik: a forma és a középpont tekintetében. A természetben a kör nem jelenik meg, a tojás alakja ellenben sokkal közelebb áll egy természet adta eredetiséghez. A körnek van középpontja, a tojásnak csak két gyújtópontja van. (Ez, mint később látni fogjuk, az uroboroszképzetet is nyomatékosítja.) A dalnok Orfeusz hívei őrizték meg azokat a szent iratokat, melyek szerint az Ős-Éj, Nyx, a fekete szárnyú madár a Széltől megtermékenyülve ezüst Tojását a sötétség óriásölébe tojta, ebből lépett elő Erósz, aki a tojásban alul levő Földet a fölül levő Éggel egyesülésre készítette. Így született az Okeánosz-Thetisz testvérpár. (KERÉNYI 1997 : 18) Míg a kör egy-középpontú és kiegyensúlyozott, az ellipszis két pontja között folytonos mozgás van, vágyakozás az Egy-ség helyreállítása után. (HAMVAS 1995 : 200) A *Világ, ...!* történeteit ezt a mozgást tematizálják, az emlékezés és a fantázia folytonos pulzálásának mobilitását, az ideának (architextusnak), azaz az eredeti történetnek – ami lehet a mítosz vagy az elbeszélő története is – és a képmásnak, azaz a lejegyzett szövegnek az egymás közti folytonos párbeszédét. A novellák több pontján előforduló önreflexív megnyilatkozások egyazon jelentés felé közelítenek: azt jelzik, hogy a szövegek töredékekből épülnek fel. A Cuniculus narrátora szerint ezek a történet-töredékek „színes üvegserepek a napfényben”, amelyeket összekever, és amelyekben látja is magát meg nem is, az övéi is meg nem is. A Gutenberg-galaxis „tökéletlen tökéletességét” célba vevő gondolat-töredékek, történetdarabkák elárasztják az elbeszélői tudatot, „mintha egy magam duzzasztotta folyóban fuldokolnék” (BALÁZS 1979 : 203). A *Világ, ...!*-ben asszociációs lehetőségek egymásba ömlő, és a mélyben összefonódó fragmentumainak nevezi történeteit, amelyek – akár egy fa gyökereit a törzsön át a lombzat kibontásáig vivő erő – a felszínre kerülve újabb interferenciát hoznak létre, a „napjainkba beszüremelő múltét” (BALÁZS 1982 : 47). A képek összefonódnak mások képeivel, és kibogozhatatlan egységet alkotnak lenn a mélyben, ahol a mítoszokhoz hasonlóan a variánsokban megjelenő anyagból építkeznek. Nézzünk meg néhány olyan helyet a Balázs Attila-szövegekben, amelyek ezeknek a homályban leledző, összerakosgatni való képtöredékeknek a jelentőségéről beszélnek!

A *Cuniculus* utolsó mondata („Non finito”) a *Világ, ...!* egyik novellájában újra előkerül a velencei biennálén tett látogatás alkalmával, ez ugyanis Mario de Luigi egyik kapart vásznának címe. A décollage a töredékesség egyik sajátos műfaja, mivel a végső állapotot a műalkotás befejezését követően annak (részleges) szétrombolásával kapjuk meg. A bricolage összerakósdíját ez egy lépéssel meghosszabbítja, de mindkettő a töredékességet és az el nem ért teljességet, a befejezhetetlenséget juttatja eszünkbe. A destrukció, mint szervezőerő a kőtet

szövegeit „nyúlfarkakhoz” hasonlító „anarchista ízléskonceptió” reflexív megállapítására rimel. A „kronologikus füzér” utolsó darabja, az „utószó” főhőse esszenciálisan magába sűríti a szövegeket vezérlő töredékességet, hiszen ő az, aki a kirakódsi elemeit egymás mellé állítja, mastermind-ot játszik, rémálmoknak és bukolikáknak, fantáziaképeknek és emlékfoszlányoknak engedelmeskedve. Fizikai megjelenése is eklektikus: ő a szintetikus kentaur, a félig állat–félig ember, ráadásul egyszerre valami és annak ellentéte: férfi–nő, kétnemű–egynemű, néger–nemnéger, tézis–antitézis. Kalandos útján az idő végtelenségébe nyúlik minden kilométer, az örökkévalóságban bolyong. Az utószó utolsó, zárójelbe tett mondata tipográfiaailag is elkülönül az egységes szövegtörzstől: „Mert egy struktúra van: az állandó visszatérés és azon túl!” Az állandó visszatérés kioltja a visszafordíthatatlannak tűnő idő hatalmát. A végtelenből nézve a dolgok visszatérnek eredeti állapotukba. Aki látja az állandó visszatérést, az azt látja, hogy a világ mozdulatlan, a lét örök és változatlan. A kirakódsi elemeit rakosgató, ellentéteket magában egyesítő hős a narrátor alteregója, a teljességet idézi megtestesülésének sokféleségével, szerteágazó tudatának világot behálózó szövevényével. A kétneműség az öröklétet, az önmagába zárt teljességet, az önmegtermékenyítést, az állandó visszatérést, az Uroborosz–Okeánosz képzetet idézi fel. Ezek a képek a kötet egy másik szövegében is megjelennek. Oszlop, a harcos évszázadokat átívelő hős, aki nem tud, és nem mer meghalni, emlékei a narrátor élményeivel interferálódnak, annak tudathasadásában csúcsosodva ki. „Teljesen lehengerelten térferegélt még egy ideig a központban – mintha rád is szállt volna valami a sosem látott, szótlán daliát váratlanul megrohanó emlékekből. (...) Itt lassan ki is csúcsosodik a tudathasadás.” (BALÁZS 1982 : 39) A hős neve a mitológiai tudat jellemző alakzatára, a kozmikus fára, a világtengelyre asszociál. A világfa sajátos szerepe az, hogy találkozási pont az univerzum (makrokozmosz) és az ember (mikrokozmosz) között, mivel a mértékadó, kozmikus világot elválasztja a kaotikustól. (TOPOROV 1988 : 267–271) Oszlop belső világa, amely évszázadokat átívelő emlékeit raktározza, a világoszlopnak a világot megtartó-rendező szerepére emlékeztet.

Az *Én már nem utazom Argentínába* c. kötet számos szövegrészlete tematizál egy kulturális identitást, amelynek origója a sokféleség, a sokértelműség. Az előretolt helyőrségben a magyar anyanyelvű katonától megkérdezik szerb anyanyelvű társai, mit keres a szlovéniai katonaságban. A fekete víz szövegében a Balkán egy olvasztótégely, melyben az Úristen, Jahve, Allah, Devla bizonyos arányban mindenkiben keveredik, s mindhárom istennek EGY az alapja – ezeket gondolja az elbeszélő a terítőre folyt, Vörös-tengert idéző borfolt fölött töprengve. A XX. század közepén a latin-amerikai regényben a keveréknek, mint eredetnek való felfogását juttatja eszünkbe ez a gondolatsor, ahogyan Carlos Fuentes 1958-ban megfogalmazza: „A nem tiszta, a keverék – az az eredeti. (...)”

Nem eredetinek születünk, originálissá csak fejlődünk...” (JAUSS 1997 : 219) A Közép-Európa helyett Balkán-nosztalgiát érző elbeszélő szövegei hasonlóan a latin-amerikai irodalom posztmodern beindító szövegeihez egy peremhelyzetből nyerik eredetüket, egy periférikus kívül-, illetve együttállásból, mely kétszeresen is az, amennyiben tekintetbe vesszük, hogy az elbeszélő-hős attribútumai révén egyidejűleg tartozik a közép-európai és a balkáni régióhoz. Társadalmi meghatározottságai, nyelve, kultúrája, otthonának földrajzi elhelyezkedése olyan kódokkal látják el, amelyek révén köztes térben mutatja fel az otthon, a haza fogalmát. A Balázs Attila-szövegek elbeszélője a két különböző kulturális és társadalmi régióhoz való kötődése révén az átmenetiség, a keveredés, a szintézis jegyeit viseli. Ezt több önreflexív szövegrészlet is megfogalmazza. „... ebben a történetben valójában nincs tökéletesen egységes történetünk. Csak a kis emberemlékezet csapong”. (BALÁZS 1995 : 37) „Mindig ezek a három pontok, kérdőjelek, széthúzások stb. E mondatok írójáról is vallanak.” (uo. 91) „Addig gyűjtöd a magadról szóló papírokat, hogy végül magad sem tudod, ki vagy.” (uo. 135)

A végső értelem birtoklásáról való lemondás, a lét teljes, végső megismerésének lehetetlensége ciklikus mozgás-alakzatot hoz létre a *Király album* egyik elbeszélésében. A Konecsni Rihárd esete Melia nimfával nemcsak a férfivá válás története, de a férfiszerelem és a kétneműség is megjelenik benne. Rihárd testi jegyei között a hullámos aranyhaj, az érzékeny vastag, szív alakú száj nőies tulajdonságokat sejtet. A tolokocsis, vak fiú érzékisége nem tesz élesen különbséget nő és férfi között, és az elbeszélővel kialakult, kimondatlanul is érzékivé alakuló kapcsolata is ezt példázza. Ugyanakkor Rihárd az anyagi léttel is összefüggésben van, „angyalhaja”, tisztasága, gyermeki rajongása, magánya az emberek fölé emeli. „Mint egy nyomorék, ifjú germán isten... Konecsni – villant át agyamon –, mit jelenthet ez? Valami végsőt? Végzeteset? Ah, dehogya... ah, dehogya?” (BALÁZS 1998 : 79) Egymást kioltó tulajdonságok sűrűsödnek lényébe, angyalhaja tolokocsihoz kötött szárnyaszegettséggel, a külső világra vak tekintete isteneket idéző szépséggel párosul. Az ellentmondások feloldhatatlansága, vagy csakis együtt létező és működő kettőssége vezetéknévének anagrammájában is benne rejlik: „Nincsen ok.” A végső megértésre és megismerésre irányuló mohó akarat feladása ez a név, a világtörténekek és az emberi sorsok megokolhatatlanságába való alázkodó belenyugvás, beletörődés abba, hogy nincsen válasz minden kérdésre. „A kauzalitás, a temporalitás, a racionalizmus, a logika, a szexualitás, a metafizika elvesztik doxa jellegüket...” (ZSÉLYI 1994 : 128) A novella elbeszélője, aki valaha történeteket mesélt és olvasott fel gyerekkori barátjának, Rihárdnak, saját magában felfedezni véli egyik nagyapját, annak mesélőkedvét és technikáját a sajátjával érzi hasonlóknak. Benne tehát megismétlődik a nagyapa csapongó és kimeríthetetlen fantáziája. „Az öreg is

vegyes technikával dolgozott, mint később rájöttem, s ma is tisztelem ezért. Amiről hiányos ismeretei voltak, azt a maga csiszolatlan drágakő esze szerint képezte, egészítette ki, néha messze rugaszkodva a valóságnak nevezett valami/bármilyen dögölt, salakos talajától, kifutópályájától, kitarva karmos szárnyait, mint holmi ősmadár, repülő hulló, egyfogú Pterodactylus. Úgy keringett, csapongott a repedezett kemence fölött, akárha színes-szerencsétlen bolygónk körül, annak viselt dolgai fölött tenné. Közben, persze, csupán ügyesen mímelte a repülést. S egyszer csak visszacsatlakozott önnönmagához odalenn, mint a saját farkába harapó kígyó, mint minden igazi történet, amelyiknek, ugyan, ettől még nincs teljesen vége. Csak egy kis szünet következik. A következő repülésig.” (BALÁZS 1998 : 71) (Vö: „Nézd csak, fiam. A történet olyan, mint a kígyó. Mit tehet mást végül, mint hogy a saját farkába harap.” [DARVASI 1995 : 131])

A saját farkába harapó kígyó képe ebben a szövegben a történetek keletkezésének és létezésének metaforája, amely a *Világ...!* egyik szövegében már szintén megjelenik. A történetek eszerint nem a külső történések, a „valóságnak nevezett valami” alapján születnek, a szövegek a világot nem ábrázolják, hanem megteremtik a nagyapa/az elbeszélő saját belső imaginációjából, mintegy a belső képek önmegtermékenyítéseként, és ezzel egyszersmind a végtelenségig kiterjeszthetők. A történetmondás technikájának másik metaforája, a repülés szintén a ténytudás béklyóitól megszabadított, szabad szárnyalás állapotát fejezi ki. A repülés a Féderes Manó repülés-élményére is visszautal, amikor Leonardo papa elmondja, hogy a gyerekek még emlékeznek arra, hogyan kell repülni, a felnőttek már nem; így a történetmondás képessége a gyermeki fantáziával, az elme szabadságának állapotával kerül azonos szintre. A mutatvány/mesélés repetitív volta egybejár a történetmondás körkörösével, a saját farkába harapó kígyó önmagát önmagából létrehozó önmegtermékenyítésével, valamint a görög mitológiának a dolgok kezdetéről szóló elbeszélésével, mely szerint Ókeanosz, a földet körülölelő folyamisten az istenek és mindenek eredete, nemzőereje kimeríthetetlen. Egybecseng ez azokkal a szöveghelyekkel is Balázs Attila prózájában, amelyek a történeteket és a mesélést hőmpolygó folyóhoz hasonlítják, mely egyre csak duzzad. A körkörös motívuma nemcsak a történetek születésének módozatát példázza, de a nagyapa mesélőtechnikájának az unokában való továbbhagyományozódásában is kifejezésre jut. Legexplicitebb megfogalmazása ennek az elbeszélőnek önmagára tett reflexív megjegyzése: „...Rihárd (...) leesett állal hallgatta a bennem feléledő nagyapámat...” (BALÁZS 1998 : 71)

A *Kinek Észak, kinek Dél* az irányultságokat viszonylagossá tevő látásmód révén emeli be a szövegbe a töredék-lét fragmentumainak egységbe hozását. A regényben kétszer is idézett Andrić-szöveg a két világ összebékítésének megvalósíthatatlanságát fogalmazza meg. „(S)enki sem tudja, mit jelent két világ peremén születni és élni, egyiket is, másikat is megismerni és megérteni, anélkül

azonban, hogy valamit is tehetnénk azért, hogy ez a két világ megmagyarázza egymást, és közeledjék egymáshoz.” (BALÁZS 2008 : 45, 315) Az ellentétek feloldásának gesztusát láthatjuk a regény krónikásának egyik beszélgetőpartnerére révén, aki virágot visz a péterváradí köztemetőbe, mindenki sírjára: II. József egyik ágyasának, a jugoszláv hazafiak emléktáblájához, és a nyilasok sírjára is. „(M)ert rendes istenfélő ember megbocsát az ellene vétkezőknek. (...) Isten csak így tudja megszabadítani a világot az összes gonosztól. (...) Isten másképp nem tud felszabadítani bennünket, mindnyájunkat.” (uo. 431) Így a megbocsátás és a világ több szempontból való szemrevételezése válik a dichotómiák kiegyenlítőjévé, a két pólus egységévé. A Balázs Attila-művekben hangot kapó többféle nézőpont szemlélete a Heisenberg-féle határozatlansági elvvel is összefüggésbe hozható, mely szerint a valóság leírása a megfigyelő nézőpontjának függvénye, és ez akár kommunikációs modellként is értelmezhető. (DINKLA 2008 : 91) A sokszempontúság panorámaszerű élményt kínál, amelyre a szerző is utal az egyik vele készült interjúban: „(A) mozdulatlan kameraállás egy olyan multikulturális közeg megragadására, amilyen a történelmi Délvidék, azaz a Vajdaság, vagy szélesebben az egész volt Jugoszlávia, illetve a Balkán, e színes térség viszonyainak és eseményeinek megjelenítésére csaknem teljes mértékben alkalmatlan.” (ORCSIK 2009 : 68) A hierarchiával szemben a rizomatikus gondolkodás, a homogenitás helyett a heterogenitás, az egyetlen centrum ellenében a multidimenzionális szellemiség logikájának lehetünk tanúi. „S a nomád szellem White szerinti akarása nem az-e, hogy felismerjük önmagunk egy másik, egy multidimenzionális, politopikus térbeli énjét, Rovatti szavával az 'én-idegent'?” (FARAGÓ 2001 : 46)

(Folytatjuk)

KIADÁSOK

- BALÁZS Attila 1979. *Cuniculus*. Forum Könyvkiadó, Újvidék
1982. *Világ, én ma felébredtem!* Forum Könyvkiadó, Újvidék
1995. *Én már nem utazom Argentínába*. Kijárat Kiadó, Budapest
1998. *Király album*. Seneca Könyvkiadó, Budapest
1999. *Szemelvények a Féderes Manó emlékirataiból*. Holnap Kiadó, Budapest
2000. *Ki tanyája ez a világ*. Kortárs Kiadó, Budapest
2003. *A meztelen folyó*. Palatinus Kiadó, Budapest
2005. *Vágyak gyűjteménye*. Palatinus Kiadó, Budapest
2008. *Kinek Észak, kinek Dél*. Palatinus Kiadó, Budapest

IRODALOM

- ARISZTOTELÉSZ 1997. *Poétika* = Poétika, Kategóriák, Hermeneutika. (Sarkady János fordítása). Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 7–59.
- ASSMANN, Jan 1999. Az emlékezés kultúrája (fordította Hidas Zoltán) = *A kulturális emlékezet*. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 29–86.
- BÉNYEI Tamás 1997. A „mágikus realizmus”, a posztkoloniális és a posztmodern = B. T. *Apokrif iratok. Mágikus realista regényekről*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 43–51.
- DARVASI László 1995. A Zord Apa, avagy a Werner-lány hiteles története = D. L. *A Kleofás-képregény*. Jelenkor Kiadó, Pécs, 65–142.
- DINKLA, Söke 2008. Az elbeszélés művészete – *A lebegő mű felé* = Narratívák 7. Elbeszélés, játék és szimuláció a digitális médiában. (A fordításokat a Pécsi Tudományegyetem oktatói és Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatói készítették.) Kijárat Kiadó, Budapest, 83–101.
- FARAGÓ Kornélia 2001. A fikcionalitás tere = F. K. *Térirányok, távolságok*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 41–53.
- FRYE, Northrop 1998. Archetipikus kritika: A mítoszok elmélete = N. F. *A kritika anatómiája* (fordította: Szili József). Helikon Kiadó, Budapest, 113–203.
- HAMVAS Béla 1995. A Kettő keletkezése az Egyből = H. B. *Scientia Sacra II*. Medio Kiadó, Budapest, 193–210.
- HARKAI VASS Éva 2005. Az avantgárd diskurzus Tolnai Ottó költészetében = H. V. É. *Rések és korosztályok*. Forum Kiadó, Újvidék, 151–157.
- HÁRS Endre 2000. Fikció-önéletrajz = *Jelenkor*; 1.78–86.
- HEIDEGGER, Martin 1994. Az út a nyelvhez = H. M. „... költőien lakozik az ember...” (fordította Bacsó Béla, Hévízi Ottó, Kocziszky Éva, Pongrácz Tibor, Szijj Franc, Vajda Mihály). T-Twins-Pompeji, Budapest–Szeged, 223–254.
- HÓZSA Éva 2007. A perem „szorításában” = *Délvidék/Vajdaság – Társadalomtudományi tanulmányok*. Szerk. Papp Árpád. Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 112–119.
2004. Irodalmunk elnyelő és összecsúszo zajtalansága = H. É. *Idevonzott irodalom*. Tanulmányok, esszék, kritikák. Grafoprodukt, Szabadka, 108–112.
- JAUSS, Hans Robert 1997. Az irodalmi posztmodernség. (Katona Gergely fordítása). = H. R. J. *Recepcióelmélet-esztétikai tapasztalat-irodalmi hermeneutika*. Osiris Könyvkiadó, Budapest, 211–235.
- KERÉNYI Károly 1984. Mi a mitológia? = K. K. *Halhatatlanság és Apollón-vallás*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 352–369.
1997. *Görög mitológia* (fordította: Kerényi Grácia). Szukits Könyvkiadó, Szeged
- KULCSÁR SZABÓ Ernő 2000. A „befejezett” műalkotás – a befogadás illúziója és az olvasás retorikája között = K. Sz. E. *Az irodalmi szöveg antropológiai horizontjai*. Osiris Kiadó, Budapest, 68–75.
- DE MAN, Paul 1996. A temporalitás retorikája (fordította: Beck András). = Szerk. Thomka Beáta, *Az irodalom elméletei I*. Jelenkor Kiadó, Pécs, 5–60.
- MÁK Ferenc 1990. A történelem billenő figurái = M. F. *A magam iskolája*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 128–130.

- MELETYINSZKIJ, Jelezar Mojszejevics 1985. Kafka mitologizmusa = J. M. M. *A mítosz poétikája* (fordította Kovács Zoltán). Gondolat Kiadó, Budapest, 437–458.
- ORCSIK Roland 2009. A hangya stemplije = *Kalligram*, július–augusztus, 68–74.
- PISZÁR Ágnes 1990. Destrukció és hagyomány = *Jelenkor*; 3.277–279.
1994. Fragmentumok Tolnai Ottó költészetének értelmezéséhez = P. Á. *Kisesszék*. Jugo-szláviai Magyar Művelődési Társaság, Újvidék, 11–17.
- RÁCZ I. Péter 2000. A történeti narratíva poétikai szerepe a mai magyar irodalomban = PRAE 1–2.117–156.
- SCHLEGEL, Friedrich 1980. Beszélgetés a költészetéről. A mitológiáról = A. W. Schlegel–F. Schlegel: *Válogatott esztétikai írások* (fordította Bendl Júlia, Tandori Dezső). Gondolat Kiadó, Budapest, 357–369.
- SZIRÁK Péter 2001. A magyar irodalmi posztmodernség értelmezéséhez = *A magyar irodalmi posztmodernség*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 9–53.
- TOKAREV, Szergej Alekszandrovincs. – MELETYINSZKIJ, Jelezar Mojszejevics. 1988. Mitológia = *Mitológiai enciklopédia I.* Gondolat, Budapest, 1–21.
- TOPOROV, Vlagyimir Nyikolajevics 1988. Világfa = *Mitológiai enciklopédia I.* Gondolat Kiadó, Budapest, 267–271.
- ZSÉLYI Ferenc 1994. A másik szöveg = Zs. F. *A másik szöveg*. JATEPress, Szeged, 116–135.

Mythical Fantasy in Attila Balázs's Textual World

This study is part of a diploma thesis and includes three of its non-subsequent chapters. Examining the mythical relations in Attila Balázs's works in these chapters, I dwell upon the openness of works created by the use of the poetics of the non-finito, the intertwining of reception and creation and the cultural identity of diversity. I study the termination of the dichotomy between supernatural and real as a common feature of myth and magic realism, the penetration of fiction and historiography into each other, as well as the processes and developments of the creation of private mythology.

Keywords: Attila Balázs, mythical fantasy, private mythology, open work, multiculturalism, heterogeneity, magic realism, decentralization